

FORG(E)Ó

Burián Norbert

Pécsi Tudományegyetem, Művészeti Kar

Szobrászművész, 3. évfolyam

Témavezető: dr. habil Gaál Tamás, egyetemi docens

Másodéves tanulmányaim során, órai kereteken belül kaptam a feladatot, hogy megtervezzek és megvalósítsak egy olyan szobrot, melynek kitételei a következők voltak: mozgatható vagy forgatható legyen, valamint hogy súlypontjainak áthelyezése megoldható legyen.

Első gondolatom egy folyamatosan mozgó szerkezet megvalósítása volt, de minél egyszerűbb és letisztultabb megoldást kerestem, amelyet saját szakmai adottságaimnak birtokában meg tudtam alkotni. A geometriai alapformák kombinációjával kezdtem foglalkozni a tervezés első fázisában, majd arra gondoltam, hogy két ilyen formát alapul véve, egy tengely összekötésével megoldható lenne az összes kritérium. A legteljesebb geometriai formából, a körből indultam ki, és annak különböző változataiból, torzóiból. Így jutottam el a körcikkely valamint a cseppforma párosításához, s kezdtem el a lényegi tervezést és megvalósítást.

Első feladatomban tekintettem megkeresni a legmegfelelőbb anyagot munkám elkészítéséhez. Több anyag számításba jött a legszélesebb minőségi különbségeket és alkalmazhatóságukat figyelembe véve. A gipsz jól kezelhető anyag, de nem használható ebben az esetben egy olyan formarendszer mozgatására, amit feladatul kaptam. A kerámia, mint első mesterségem alapvető anyaga szintén felvetődött egyszerű kezelhetősége és formálhatósága miatt, de az imént leírt okok miatt ezt is elvettem. A kő mint anyag, nehéz megmunkálhatósága miatt nem jöhetett számításba. Ezzel az anyaggal korábbi szakmai ismereteim hiányában nem tudtam volna a feladatom által megszabott kikötéseket teljesíteni. A fémmel szintén hasonló problémák merültek fel, utólag megbánva sok probléma megoldására alkalmas lett volna. Ezen okok miatt, egy fémmunka létrehozását is elvettem.

A fával már korábbi, szobrászati tanulmányaim során szoros kapcsolatba kerültem. Egyszerűsége, természetessége, valamint könnyű megmunkálhatósága a legideálisabb anyagnak bizonyult tervem kivitelezéséhez, és tömege sem korlátozta a mozgathatóság feltételét. Ezen anyag kiválasztása mellett érvelt jártasságom illetve tapasztalatom is a fa megmunkálásában. A fa irizáló külleme miatt úgy döntöttem, hogy munkámat semmi féle módon nem díszítem, hanem megtartom a fának természetes jellegét.

A tervezéshez tartozott a két alapforma konkretizálása, amit már korábban is említettem. Olyan két formára volt szükségem ami együttvéve, olyan egységes zárt formát is tud alkotni, amit a feladatom által megadott szempontok szerint ki lehet mozdítani zárt rendszeréből, kis energia kifejtésével. Ezt a zárt formát két olyan alapvető forma alkotja, amelyek a kör torzulásaiból keletkeztek. A körcikkely és a cseppforma volt erre a legalkalmasabb, mivel mindenféleképpen olyan forgástestekre volt szükségem, ami – akár egy csontízesülés, vagy egy mechanikus gömbcsukló – elforog, elmozdul egymás mellett. Viszont itt nem használtam semmilyen féle segédanyagot, mint a csontoknál az ízületi folyadék vagy a fémeknél a hidraulikus olaj. A forgatás elősegítésére egy tartós anyagot kellett keresnem, ami bírja a nyíródást. A fémeket választottam, mert ez, mint egy távtartóként, merevítésként is szolgált a két forma között. Sokféle formával megpróbáltam ezt a fajta mozgáskombinációt, de ez a két forma mutatkozott a legérdekesebbnek és legcélszerűbbnek. A körcikkelynek két éle van, melyek az alapsíkkal, vagy plintossal párhuzamosak. Van egy köríves oldala, ami bizonyos beállításoknál elősegíti a két forma egymástól való elforgatását, átfordítását, elmozgatását. Tehát majdnem minden esetben a körcikkely forma sík felületeit stabil felfekvési pontnak használva, fordíthatjuk a másik csepp alakú formát abba a helyzetbe ahol számunkra éppen a legérdekesebb a látvány. A forma tömegének növeléséért szükségem volt mindegyik formából legalább három darabra, amivel a zárt tömeget hatásosabbá és érdekesebbé tettem. Ezzel a megoldással több lehetőséget adtam a szobor látványelemeinek variálhatóságára. Így három-három elem áll egymással szemben egy merev tengellyel összekötve. Ahhoz hogy ez a két geometrikus test a távtartón mozoghasson szükségem volt egy merőleges tengelyre is, amire felfűzve a három-három elemet el lehet forgatni a saját tengelye körül. A szabályos elforgatás érdekében mindkét elemcsoportot a forma geometrikus középpontjánál átfúrva rögzítettem a merőleges tengelyre, így a tengelyekkel és a távtartóval merev szerkezetet kaptam, ami összetartja a formákat.

Az én tervemnél folyamatosan látható és követhető a mozgást végző szerkezeti rendszer, de vannak olyan szobrok is ahol ezt nem lehet látni. Én nem törekedtem arra hogy eltüntessem ezt a teherhordó, mozgató, forgató szerkezetet. A nem látható rendszerekre jó példa, Kelle Antal munkássága. Nála teljesen eltűnnek a mozgást végző geometrikus formák összekötő tengelyei. A művész szinte minden alkotásánál ezt a

módszert használja, például: Geometriai Pantheon sorozatánál. Ennek a megoldásnak teljes ellentéte fedezhető fel George Rickey alkotásainál, melyeknél majdnem mindenhol láthatóak a mozgást elősegítő tengelyek. Erre jó példák: Three Lines Diagonal Jointed Wall, Annular Eclipse. A tervezés fázisában sok más alkotást is megnéztem, s ezek hozzájárultak a tervem véglegesítéséhez. Kelle Antal szobrai az interaktív szobrok közé sorolhatóak, az emberek kedvük szerint formálhatják és így egyfajta kapcsolat jön létre az alkotás és a nézők között. Az én alkotásom is az interaktív szobrok csoportjába sorolható a tulajdonságai alapján, mert ahhoz hogy megváltozzon a kinézete külső erőhatásra van szükség. Ezzel szemben George Rickey alkotásai kinetikus szobornak mondhatóak mert folytonos mozgásra képesek, de ezeknek is szükségük van a kezdeti erő kifejtésére. Ez az erő lehet az ember keze által kifejtett, a szélenergiáját felhasználó, de akár egy villanymotor energiáját felhasználó kinetikus robot. A felsoroltakra mind találunk példát hazánkban és külföldön is. A szél energiáját tökéletesen felhasználva alkotja meg kinetikus szobrait Theo Jansen Holland művész akinek (tengerparti szörny) projektje hozta meg az áttörést a kinetikus szobrászatban. A kinetikus szobrászat magyarországi úttörője Haraszi István volt aki a Deák István szökőkút (1993), és a Gömb dinamizmusa II. (1994) munkáival megalapozta a Magyar kinetikus szobrászatot. A fiatal feltörekvő szobrász, Szabó Ottó is következetesen használja munkáihoz a kinetikus szobrászat alapvető vívmányait, számomra a legérdekesebb munkája a Torna robotja, ami egy ablaktörlő motorjával működteti magát.

A gondos tervezés után a kivitelezés első fázisa, a geometrikus formák karton sablonozásával kezdődött. A méretpontos formákat kivágtam és összepróbáltam mielőtt még a fából ki vágtam volna. Ezután kiválasztottam két darab diófa padlót, amiből pontosan ki tudtam vágni a szükséges alakzatokat. Ezek után pontosítottam a láncfűrész által kivágott geometriai formákon kézi vésővel majd marótárcsával, és egy durvább csiszolóval formára igazítottam ezeket. A forgástengely középpontjának kimérése után oszlopos fúróval előbb vékonyabb fúrófejjel jelölve, majd vastagabbal átfúrtam pontosan a formákat. Ezek után a másik oldalt is hozzá jelöltem a sablon alapján, s miután mindkét oldal fel volt jelölve, fel lehetett teljesen csiszolni a forma határáig. Hatvanas, durva koronggal kezdtem, aztán így haladtam felfelé a százhuszas, kétszáz, háromszáz, hatszáz, és végül az ezerkétszáz korongig és ezzel fejeztem be a

csiszolást. Hatszázasig sarokcsiszolót használtam majd utána kézzel csiszoltam tovább. Miután meg volt a három anyag vastagságának a pontos mérete, levágtam hozzá a menetes száracat, amik majd mindkét oldalon összefogják a geometrikus formákat. A megadott méret szerint kivágtam a távtartót egy lapos vasból, feljelöltem rá a két tengely távolságát majd oszlopos fúróval kifúrtam. Mindkét oldalra megvolt a távtartó, de még az összeszerelés előtt lekezeltem méhviasszal a fát. A menetes száracokkal és csavarokkal rögzítettem a távtartóhoz a hat darab elemet, a túl logó végeket zárt anyával fedtem le. A geometrikus formák között alátétek vannak a távolságtartás és a súrlódás elkerülése végett. A szobor tökéletes harmóniája érdekében vas-kloriddal pácoltam be a fém részeket, így egy homogenizált külső megjelenést adtam az alkotásnak. A plintoszán is sokat gondolkodtam, de végül egy teljesen egyszerű, az alkotásnál másfélszer nagyobb méretű tölgyfa padlót választottam. A plintosz mérete helyet ad az alkotás szabad mozgatásának, forgatásának, és szabad elhelyezésének. A homogén külsőre ráerősítve beolajoztam a plintoszt és durva felületet hagytam, hogy az alkotás domináljon.

Az alap koncepcióm az volt, hogy a műalkotásom forgatható, mozgatható legyen, emellett interaktivitásra törekedtem. Mindezek mellett azt akartam elérni, hogy tulajdonságaival színesítse környezetét, és alkalmazkodjon az adott az adott kiállítási helyszínhez.